

vseh dežel

Proletarci

združite se!

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

Štev. 6 (No. 6).

Chicago, Junij, 1906

Leto I. (Vol. I.)

SODRUGOM IN SOMIŠLJENIKOM NA ZNANJE!

Posredovalni odbor skupne socijalistične stranke v Ameriki je na seji dne 29. maja t. l. odobril nastop "Jugoslovanske socijalistične Zveze v Ameriki", napram lastniku lista "Glas Svobode" g. M. V. Kondu, ki neopravičeno napada člane socijalistične stranke v svojem nesocijalističnem listu.

Odbor izreka enoglasno, da pripozna in priporoča edino le list "Proletarec", ki je last "jugosl. soc. Zveze", slovenskim socijalističnim listom v Ameriki!

Nadalje se izreče odbor enoglasno, da bodo vsi socijalistični listi v Ameriki obveščeni o zadevi ter da o nji poročajo.

Stem je stvar dognana! Pokazalo se je, da specijelnega socijalizma, ki ga "razume" Konda, ni!

Prevod o sklepu, v angleščini, prinesemo v prihodnji številki v polnem obsegu.

Uredništvo in upravnništvo.

Od blizo in daleč.

V Sarajevu, metropoli Boz-nije, je tekla proletarska kri. Delavke ondotne tobačne tovarne so zahtevale zvišanje plač in so v ta namen 3. maja demonstrirale. Ker se na predložene zahteve 500 delavk, erarne oblasti niso hotele ozirati, se je tem delavkam pridružil še drugo delavstvo razne stroke ter skupno proti oblastim demonstriralo. Zvečer tistega dne pa je policijski nadzornik Malij odredil 80 žandarjev in policajev, da nastopijo proti demonstrantom. Med tem, ko so se patrolje bližale množic je pripeljal mimo "tramvaj", v katerem je množica zapazila direktorja tobačne tovarne in pričela voz bombardirati s kamenjem. To pa je dalo povod, da se je žandarmarija poslužila sabelj, bajonetov in kopit. Ker se vzlic boju, množica le ni hotela raziti je dal nadstražnik povelje streljati. Salva je padla in 40 strelav z njo. Posledica usodepolne salve pa je bila, da se je valjalo 10 ljudi v krvi. Zasedeti so bili: nek bančni uradnik in en infanterist. Vojak in dve delavki iz tobačne tovarne so izdihali na potu v bolnišnico. Z bajoneti in sabljami je bilo ranjenih 17 oseb.

Drugi dan, 4. maja, je šla deputacija delavk k mestnemu predstojniku Baronu Benku ter mu predložila zahteve delavk v ondotni tob. tovarni, kakor tudi kazen-

ska postopanje proti včerajšnjim provokantom, ki so streljali na množico.

Baron Benko je dal sledečo izjavo deputaciji, ki se je publicirala v petih jezikih:

1. Vladni komisar pl. Zarciki je suspendiran od urada in se ima podvreči preiskavi.

2. Poveljnik žandarmarije, ki je pustil streljati na ljudi je v zaporu.

3. Zaprte tobačne delavke bodo takoj odpuščene.

4. Delavcem je dovoljeno držati shode in seje.

Sumi se, da je te krvave tragedije kriv edino-le šlapa habsburške hiše pl. Zarciki, ki je rodom Polak.

Kako umirajo ruski revolucionarji! "Nekaj ur pred odhodom k vešalom je na smrt obsojeni ruski bojevnik za svobodo ruskega naroda — Ivan Pulihov izrekel naslednje besede svojim tovarišem-jetnikom.

"Durnovo je rekel: V goreči hiši se me šteje zdrobljenih šip. Jaz sem taka zdrobljena šipa v veliki večnadstropni stavbi, ki se bliža svojemu koncu. Naj bode! Ali jaz sem srečen, da je skozi to okno, dokler sem živel, vsaj majhni svetlobni žarek zamogel prodreti v hišo. Hiša gori! Naj konča moje življenje danes. Ali skozi vbito šipo, tako mislim, bo prihrumel vihar, ki bo iz malega plamena napravil požar in slednjič se bode razrušila cela stavba. Jaz prisegam, da sem srečen. Moja duša je čista in mirna. Misel na vas v tem trenutku, moji ljubi in dragi, me navdaja z rajskim veseljem! Zdravstvujte!"

Ruska vlada v raznih mestih po svojih organih oznanjuje, da so vesti o pripravah za preganjanje Židov povsem izmišljene, ker je vlada izdala stroge naredbe za vzdržavanje miru in reda. Ali s to izjavo je popolnoma v protislovju brošurica, katero je tiskala tiskarna petro, grajskega mestnega glavarstva in ki je na prodaj v knjigotrnici "Novoje Vremje". V ti brošurici se trdi, da so Židje, Armenci, Nemci in Angleži sklenili trdno zvezo, ki ima namen razdeliti Rusijo v male pokrajine, ropati malega kmeta, njegovega bornega imetka, ruske cerkve pa spremeniti v židovske prešičje hleve.

Ako bi brezposelni proletarec ukradel hlebec kruha, da bi ž njim otešil glad svoje lačne dece,

tedaj bi se našel tudi sodnik, ki bi poslal proletarca v ječo ali prisilno delavnico. Ako pa znamenit lopov, predsednik kake banke milijone ukrade, tedaj tak lopov lahko v miru vživa svoj plen. In tako se je izvršilo tudi z Walshem; s tistim Walshem, ki je s svojimi brezvestnimi špekulacijami vničil tri banke. Milijonski tat in lastnik "Cronicle" ima mogočne prijatelje v Washingtonu, radi tega je umljivo, zakaj se mu nič zalega ne stori, čemu mu ni treba obleči jetniškega jopiča.

Organizirani kovači, ki delajo v delavnicah "Hicks Car and Locomotive Works" družbe v Chicagu, so dosegli veliko zmago. Družba je izjavila, da bode odslej v svojih delavnicah, zajedno je pa zvišala urno plačo od 23 na 25 in od 27 na 29 centov, pomagajcem, kovačem pa od 35 na 40 in 45 centov. Kjer je sloga je moč, in kjer je moč je tudi zmaga, ako se jo rabi ob pravem času.

KNJIŽEVNOST.

Tretji zvezek vzorne socijalne revije "Niših zapiskov" ima sledečo zanimivo vsebino: Volilna reforma. — Baron Lewetsov: Rimski božji mrak (nadaljevanje). — Dr. L. D.: O spolnih boleznih. — Abditus: Socijalni boji slovenskih kmetov v srednjem veku. — Gospodarstvo. — Socijalizem. — Književnost: A. Aškerc Mučeniki; poroča E. K. — Četrti zvezek pa: D.: "Opozicija"; — Politično življenje Slovencev; — Socijalni boji slovenskih kmetov v srednjem veku (nadaljevanje); — O spolnih boleznih; — Pregled: Politika. — Književnost: Mučeniki. (Konec.) — "Der Weg". — Na razsvitu. — Oboje poročilo A. P. — To hvalevredno revijo priporočamo vsem sodrugom kar najtopleje! Naslov: Upravnništvo "Naših zapiskov" v Ljubljani. Cena reviji je za Ameriko \$1.00.

Razredni boj ni delo socijalizma, marveč kapitalizem je njegov oče. Kakor je nastal sistematično kapital, tako je nastal tudi kapitalistični — posedujoči razred, ki je rodil razred nemaničev.

Kapital je bil viden in siromaštvo je bilo odkrito. Med enim in drugim pa je blažilo stanje le nagon po prvemu — bogastvu, ki je baje vsakemu pristopno... Prišli

pa so ljudje, ki so razkrili te velike zmote: o mogočnosti, da bi bili v zasebni lastnini in taki družbi vsi ljudje lahko bogati in so ob enem dokazali, da je bila trditev navadna fraza in humbug v dosego ribariti v kalnem.

S tem dokazovanjem se je nezaveden razred neposedujočih razvil v razrednozavedno maso, ki hoče in ima namen sistematičnim potom — po načrtu razlastiti zaseben kapital, ter ustvariti novo — kolektivistično *temporarno* družbo, ki bo prehajala v komunizem.

Socijalizem hoče ta neposedujoči razred pončiti, o vzrokih, zakaj ne poseduje ničesar, med tem ko poseduje drugi toliko. Iz te neposedujoče množice, raste vidno razrednozavedna delavska — od kapitala odvisna stranka pod samostojnim socijalističnim praporom. To zadnje je socijalistično delo.

Da preveva v ameriškem časnikarstvu meščanske garde še prav pristna indijanska kultura, se je pokazalo ob priliki, ko je stopil znani slavni ruski pisatelj in revolucionar Maksim Gorkij na ameriška tla.

Ene, prav rumeno-bakrene *notore* teh časniških "editorjev" je lomil kar indijanski fiber, in to le zato, ker si ti "editorji" niso mogli raztolmačiti, zakaj da je Gorkija spremljala znana revolucionarka Andrejeva mesto njegova žena.

Da so to uganjali iz naivnosti se jim ne more očitati; pač pa je bakrena kultura pristopnejša hypokritizmu, kterega so se poslužili zato, da bi stem protestirali proti revolucionarju in mu pri amer. občinstvu odvzeli simpatij. To pa se ni zgodilo, ker amer. delavstvo — vsaj v večini — pozna Gorkija. In ker se to ni zgodilo, je moralo kot naravna posledica ponesrečenega hypokritizma oblitati vse te "editorje" rdečica od blamaže. Taka blamaža je za take filistre zelo dobro zdravilo.

Ameriškemu delavcem je Gorkij več kot cela družina Romanovoff in vsi sedanji funkcionarji z Wittejem vred v Rusiji.

Vsem sodrugom, ki čitajo nemško, priporočamo "Plaffenspiegel". List prinaša satirične note in ilustrirane karikature izza kulis žegnanih fantov. Izhaja mesečno na 8 straneh in stane za celo leto 50c.

Naroči se ga pri *Mirror Publ. Co.*, 773 Milwaukee Ave., Chicago.

POKUŠAJ KAPITALISTA MI- NA, DA OBJESE NEVINE RADNIČKE VODJE.

Oči cjelog američanskog radništva uprte su na državu Idaho. Tri radničke vodje (zapadne "mingske Federacije": Moyer, Haywood i Pettibone) žrtvom su bjesne kapitalističke urote. Tri čovjeka od karaktera i poštenja bačeni su nevinu u tamnicu grada Boise osumnjčeni radi umorstva bivšeg guvernera od Idaho Steineberga kog je priznati ubojica i razbojnik Orchard ubio u društvu s Adamsonom. (podplaćeni od gospodara mina).

Umorstvo je dakle to sredstvo, kojim se gospodari mina poslužuje, da sumnja padne na unionske vodje, koji nevinu u teškim tamnicama Boise očekuju nečeli pravednost njihova sazvat u masama američki radni narod, da osude tu kapitalističku lopovštinu i da ih oslobode iz zatvora.

Obtužba protiv ovih ljudi ima velik uzrok. Ona obuhvata dugogodišnju borbu između kapitala i rada, koja se godinama vodi u Idaho i Kolorado. Potankostima ove duge borbe napunili bi naš list. Dosta je ako se zna, da glavni uzrok leži u tome što prestaništvo države Colorado nije ustrojilo zakon o 8 sati rada što je narod zahtevao. Gospodari mina, koji su poslanicima, pogazili zakon i u vredili narodni osjećaj defraudovanjem glasova, i nasoljem su nametnuli na čelo države. Nasilja i umorstva nad minerski radnika pomoću poplaćeni kriminala, to je moto; to je moto, kojim kapitaliste hoće, da vladaju bez obzira na glas naroda.

Kao čudo dolazi i ovaj Moyer, Haywood dogadjaj.

Dogadjaj je od narodne važnosti zasjeca u obstanak i sigurnost svake osobe u ovoj zemlji.

Nije ništa drugo nego pokušaj kriminalno organizovanog kapitala, da pod zaštitom pokvarenog zakona obesi dva ili tri čovjeka, da tim što većma mogu radnike eksploatisati.

Prateći tog ove razprave nalazimo prvo; da javno mnjenje na zapadu smatra okrivljene nevinim, drugo da guverner Idaho, prije ikakve razprave izjavljuje, da su obtuženci krivi.

Taj guverner nezna za nikakve fakt., osim za kapitalističke korporacije, koje postavljaju takve guvernera, da po svoj želji osuđuju i vješaju ljude. Stvar je međunarodne važnosti, a tako je velika, da može istaknuta načela daleko nadmamašnju važnosti sudbu radnika čiji je život ugrožen. U ovom slučaju organizovani kapital protiv ljudskog života i slobode.

Narod je imao prilike vidjeti, da su američki građani opterećeni velikim taksama i robljeni od organizovanog kapitala. Vidio je pogazeno konstitucionalno pravo izdavanjem ostri sudova na zapovjed kapitalistički korporacija. Ali još njesmo videli, da se nevinu ljudi šalju na vješala za ljubav organizovanog kapitala.

Guverner Idaho, pošto je doveo nezakonito ove ljude u svoju državu, sramoti sebe i cjelu državu, proglašujući ih prije ikakve razprave krivima.

Ali zna se, iz kakovih duboki

razloga gospodari mina žele njihovu osudu i vješanje, kad ih njesu mogli dobiti za sebe na primamljivi način. Ako u američkim radnicima bude ikoliko iskre čovječanstva, uvjereni smo, da ne će dopustiti, da ova braća naša budu obješeni, pa makar kakvih žrtava to stalo. Kapital je u Americi odviše jak sa svojom organizacijom i tako po svoj volji izrabljuje radni narod. Amerika mora oš doći do krvavog rata a to će biti između rada i kapitala sa porazom buržoazije.

'UBI BENE, IBI PATRIA'.

Svim građanskim političarima je uvijek u ustima "narod", "narodno" bogatstvo, "narodna" moć, "narodna" slava, "narodno" pravo itd. Nu kad gospodin-buržoia ima na jeziku riječ "narod", tada to za pravo ne znači cijeli narod, nego on misli jedino na koristi svoje osobe, u boljem slučaju zajedno sa svojom najužom okolinom, a u najboljem slučaju misli na svoju klasu. Kada izuste riječ "domovina" isto tako ne misle pod njom interese naroda i narod sam, nego je to kod njih neki magloviti pojam, a pod kojim opet razumiju izravne svoje interese. Za to se i dogadja, da pjevaju "vili Velebita", "hrvatskom moru", "djedovini stare slave" itd., dok zaboravljaju se sjetiti najvažnijih potreba puka. Ni jednom ne pada na pamet, da "domovina" nije ni zemlja ni more, ni "vila" ni "majka Hrvatska", nego da je narod puk, radni narod — domovina; da oni zaboravljeni i utruđeni paćenici, koji rabetaju od jutra do mraka, da mogu svojim radom uzdržavati sve one, koji pjevaju o svačemu, samo zaboravljaju na ovu živu domovinu. Sjetimo se samo najkukavnijih naših stranaka — madjarona i pravaša. Prvi su najogavniji pučki krvopije i nacionalni izdajnici, tlačitelji svake slobode i napredka, a ipak se rijese imenom "narodne stranke". Potonji su najpoganiji oblik šovinističkoga demagoštva, rabijatni i divlji proganjači svojih političkih protivnika, a uz to najkukavniji pripuzi madjaronstva i klerikalizma, ta najveća naša dva (i nacionalna) neprijatelja. Ipak si međusobno vodje ovih stranaka toliko puta izdadoše svjedočbe najčistijega "patriotizma" i najnesebičnijega "rada" za narod!

Prema tome naziranju na "narod" i "domovinu" razvilo se i njihovo, "domoljublje", njihov "patriotizam". Pogledajmo te "patriote"! Tu su advokati, što do kože oguliše naše seljake, prodadoše i upropastise za parbene troškove tisuće seljačkih ogjišta; tu su ugojeni popovi što se za lukno i ina podavanja neprestano parniče sa svojim župljanima, premda i bez lukna mogu sjajno živjeti od prihoda svojih posjeda ili inih crkvenih podavanja; tu su trgovci što lihvaru svse u šestnaest; u jesen kupuju hranu u bezcijenje, a u proljeće ju opet prodaju za visoku cijenu na vjeru uz užasne kamate; tu su trgovci, posjednici, činovnici, što sjeđe po upravama raznih "rodoljubivih" štedionica i banka, daju zajmove uz visoke kamate, kupuju u bezcijenje seljačke posjede, da na koncu godine od tisuća i tisuća č-

stoga prihoda podijele u koju "rodoljubivu" svrhu par stotina kruna, radi čega im onda ječi "rodoljubna" himna skraja na kraj domovine; tu su onda sva razna sitna i krupna gospoda, što krađu i varaju po seoskim, gradskim, gradskim i imovnim općinama, višim i nižim oblastima i sudovima, pljačkaju seljačka zemljišta otvorenim prevarama prigodom komasacija, eksproprijacija, kanalizacija itd. itd. Dična kruna i perjanica tomu su "patriote" političari, koji do sada ne učiniše ništa u korist siromašnoga naroda, nego se neprestano otimlju o milost "onih gore", onih zemaljskih bogova i svih svetaca, što vedre i oblače iz Zagreba, Pešte, Beča i Rima. Za sinovo namještenje ili bratovu advokaturu, za bratovo promaknuće, za sinovčevo imenovanje itd. klanjaju se prema vlasnicima poput britve, a tlače, gule i pljačkaju prema dole poput turskih paša, aga i begova. Naravno za svako ovo djelo nadju se lijepi izgovori, dobre firme "narodne" koristi i "nesebičnog" patriotizma, a koje se djelo ipak ne može takovom ni inom kabanicom zaogrnuti, to se jednostavno zabašuri.

Mi ne smijemo si utvarati, da je to samo kod nas u Hrvatskoj. To je općenita značajka buržoaskog patriotizma kod svih naroda. Naši su "patrioti" upravo takovi kao i kod ostalih naroda; možda nešto drskiji obzirom na nisku prosvjetu našega puka. Radi se dakle samo o stupnju laži i pokvarenosti, a ne o njoj samoj. Ima doduše u samim buržoaskim redovima pokadkad pojedimaca, skupina, dapače i stranaka, koje uvidljaju svu tu "patriotsku" laž i pustoš, te nastoje da tu nevolju isprave. Nu oni su uvijek loše sreće, njihov trud mora ostati jalov. Ili se konačno sami korumpiraju, ili se nezadovoljni povlače sa političkoga poprišta, ili ostaju neznačajnom i neuplivnom frakcijom ili konačno bježe u redove — socialne demokracije. To je sudbina svijuh onih, koji se hoće boriti proti društvenom razvoju i njegovim pojavima. A ovakav lažni patriotizam, ovakovo licumjerstvo i himba zaista nije ništa drugo nego redoviti pojav društvenoga razvoja na stupnju kapitalizma.

Nacionalno potlačivanje je bezuvjetno skopčano sa bičem razrednoga gospodstva, tlačenja i izrabljivanja. Ko hoće dakle njega temeljito odstraniti, da se više nikad ne povrat, taj mora odstraniti u opće svako razredno gospodstvo, potlačivanje i izrabljivanje. Nikada ne izrabljuje jedan narod drugi narod, nego vazda gospodujuće klase onoga naroda, za kog se veli da gospoduje (dakle buržoazija, plemstvo, više svećenstvo, militarizam i birokracija), izrabljuju ne samo svoj vlastiti narod nego i svaki drugi, koji zapadne pod njihovu političku, kulturnu ili gospodarsku vladavinu. Nas n. pr. ne izrabljuje madjarski narod njegove gospodujuće klase, koje i njega isto tako razredno izrabljuju, kao što nas izrabljuju nacionalno. Naravno, da ih u tome pomažu naše domaće skupine, koje u tu svrhu dobivaju vlast u šake, da je skupa sa madjarskim kapitalistima upotrebe u korist svojih "patriotskih" žepova.

Šovinizam, nacionalna mržnja, silovito naturlivanje tuđeg jezika i

narodnog imena sve je to nužno skopčano sa bivstvom kapitalističkoga gospodstva. Jedino kapitalisti imaju materijalnoga interesa, da se proširi oblast njihovoga naroda, jer se time širi i učvršćuje područje njihovoga izrabljivanja. Radni narod, radnici, obrtnici, seljaci mogu prema tome biti, a i jesu, ravnodušni. Ni za trunak se time neće poboljšati njihov položaj; dapače će se pogoršati. Dok god bude vladao kapitalizam sa tim svojim pojavima, dotle će postojati ratna opasnost, vojni tereti itd. a što sve pada na ledja puka i od čega puk nikada neće imati ni mrve koristi. Osobito mali narodi, kao što je primjerice naš, ne mogu doći do svoje slobode, do svoga nacionalnoga jedinstva sve dotle, dok su predmet izrabljivanja kapitalista velikih i malih naroda, sve dotle dokle u opće postoji svjetski kapitalizam. A kapitalizam je međunarodna organizacija, njemu treba međunarodnoga protivnika. Dakle samo na internacionalnom, a ne na nacionalnom polju može se danas izvojevati sloboda i jedinstvo malih naroda, dakle i naroda našega.

Ko hoće dakle da odstrani lažni patriotizam, nacionalno potlačivanje, šovinizam, nacionalnu mržnju, ko hoće da ostvari slobodu, jednakost, bratstvo i mir svima narodima, taj mora ići za tim da uništi razredno gospodstvo, taj korjen svih nacionalnih potlačivanja i njegovoga zaštitnika — međunarodni kapitalizam. Svaki je drugi put — krivi put, svaka je druga borba — borba sa prividnim, površnim ili bar momentanim protivnikom.

U oči svega toga kako patuljaste izgledaju fraze naših "patriotskih" stranaka! Kako su ograničene njihove misli, kako nedostatna njihova sredstva! I kada njihovo djelovanje nebi bilo tako dvolično, tako opsjenarsko, kako bi ipak bilo — ništavno, sitno, maleno.

"Socialna demokracija osuđuje svaku prevlast, izrabljivanje i potlačivanje, bilo naroda nad narodom, klase nad klasom, spola nad spolom ili rase nad rasom." To je temeljno načelo socialne demokracije, to je vrelo iz kog ona crpa svoj život i od kog se ne može udaljiti, a da ne prestane živjeti kao proletarska stranka. Samo ukidanjem svakog potlačivanja može se ukinuti i nacionalno potlačivanje.

Samo je onaj iskreni domoljub, patriota, koji uništuje zlo u njegovom korjenu. Jer što e domovina? To je puk, radni narod, a ne rijeke i doline, brda i granice. Onaj, koji se bori za narod, za puk i za njegove interese, samo taj može biti pravi domoljub, pravi patriota. Ne tjera socialna demokracija naš puk preko mora ovamo Ameriku i druge daleke zemlje, nije ga ona naučila živjeti po onoj latinskoj poslovici, što je ispisasmo na čelu ovoga članka, kako bi to htjeli prikazati naivni, glupi ili zlobni ljudi, nego su to baš učinile one stranke i oni ljudi, koji se svrda iztiču kao jedini nepatvoreni patriote, a socialnu demokraciju prikazuju kao neprijateljicu svega lijepoga, dobrog i uzvišenoga. Nije socialna demokracija izdala do sada nijedan narodni posjed, nije pomnožala neprijatelje hrvatskome i srpskome narodu, ne se udaljila ni odrekla od pravih naših nacionalnih ideala

t. j. ujedinjenja i oslobodjenja od svakog ropstva i potlačenosti, nego su to baš učinile, a i danas još čine naše građanske stranke, koje još uvijek imaju odlučni upliv u narodu, a djelomično i vlast u šakama, baš one stranke koje se svuda hvastaju svojim rodoljubljem. Naprotiv do sada je socijalna demokracija branila svaku opravdanu našu nacionalnu stvar, i to ne samo riječima i frazama, nego djelima, radi čega je podnesla silne žrtve, a to će činiti i u buduću; socijalna je demokracija našla ne sumnjive prijatelje naše pravedne nacionalne stvari kao što su n. pr. ruski carizam, rimski papizam ili dapače — po nekima — i mađarske "slobodnjake", koji su svi od iskona bili protivnici svake slobode i pravednosti, nego je našla milijune saveznika u bojnom proletarijatu cijeloga svijeta; jedina socijalna demokracija vodi realnu borbu protiv pravoga neprijatelja naših nacionalnih ideala, protiv svjetskoga kapitalizma. Socijalna je demokracija našla saveznika u srcu šovenske Budimpešte i to ne nekolicinu uvidjavnih akademika, nego u tisućama osvještenih radničkih glava i čvrstih radničkih mišica.

Socijalno demokratska stranka je pučka stranka; prema tome je ona i stranka ne samo internacionalna nego i nacionalna, dakle stranka zdravoga patriotizma. Ona je kod nas jedina stranka, koja postavlja zdrave temelje pučkoj obrani od svakog nasilja bilo ono nacionalno, razredno, rasno ili ino kakovo; ona je stranka, koja se najbolje bori za ostvarenje naših nacionalnih ideala, jer će se tek sa njenom pobjedom ostvariti bratstvo svijeta naroda, tek nakon njene pobjede moći će se razvijati svaki narod u potpunoj slobodi, te neće niko strahovati za svoju narodnost; ona je jedina stranka kod nas što nas vodi sreći i blagostanju ne samo našega naroda, nego svih naroda cijeloga svijeta.

Svi narodi svijeta imaju jednoga radničkoga neprijatelja, koji sve tišti kao kamen na grudima. Od njega potiču sva zla i nevolje puka, svi nezdravi i otrovni društveni pojavi. Taj neprijatelj je kapitalizam. A kapitalizam je međunarodna organizacija, međunarodno biće. Ko hoće njega uspješno pobijati, ko se hoće šnjim uhvatiti u koštac, taj mora postati međunarodni faktor. Za to je stranka socijalno demokratska stranka internacionalna, pored sve svoje nacionalnosti. Naša je stranka nacionalni dio međunarodne vojske, koja o t. svibnju drži svoju kontrolnu smotru. Stoga i ona t. svibnja izlazi na ulicu, da manifestira svoja čustva međunarodne ljubavi, bratimstva i solidarnosti.

DOPIS IZ ALLEGHENY, PA.

Cijenjeni uredniče!

Izvolite nam slati Vaš cijneni list "Proletarec"; slučajno nam je do ruku dospio jedan broj Vašeg vrijednog lista "Proletarca", čiji redki nam govore, da stoji čvrsto na podlazi uzvišene nauke socializma, dakle jeste pravi borac na polju razredne borbe "Proletariata".

Već to tim činom dokazuje, kad uz druga Slovenca stoji drug Hrvat, da su uvideli, da jedan drugog treba, da jednog i drugog isti okovi

stištu, kao v staroj, tako i u novoj postajbini.

Svačajuu na ovaj način pravu slogu jugoslovenskog "Proletariata", mi ovom novom borcu, za čovečanska prava potlačenoga radnoga naroda, od svega srca želimo najbolji napredak oko pravedne nauke socializma.

Mi smo takodjer početnici, nas nekolicine Hrvata organizovali se na ime "frakcija socializma" kod ovdašnje postojeće socialisticke stranke, pak stavljam to do znanja drugovima socialdemokratom u Allegheny-u i okolici, koji za osnutak još neznadu, i onima, koji znadu, da se naši sastanci svake srede i subote održavaju u stranačkim prostorija Federal i Diamond str. ugao.

Sa drugarskim pozdravom,
Drag. Štamberger.

DOPIS IZ NEW YORKA.

Društvo Jugoslovenski Socialdemokratski radnika ustrojeno 26. novembra 1905 u New Yorku, diže prosvjetu medjut svojih članova, i vodi propagandu socializma i to sa poučnim predavanjem i diskusijom o interesu radnog naroda, društvo ima uređenu knjižnicu sa ljepima poučnim knjigama, i drži sve Jugoslovenske radničke listove (novine), koji stoje u čitaonici na raspoloženje članovima.

Atresa društva jest: 225 E. 14. Str., New York City.

J. Maljković, perovodja.
L. Panič, blagajnik.

IZ PREMOGARSKEGA OKRAJA.

Sakser je dal napisati u svojem garjevskom glasilu članek "Triumf premogarjem". V istem zmedenem članku hoće utemeljiti nezmotljivost njegovega nastopanja napram premogarjem, da si je cel čas odprto nastopal za neumijnske delavce v korist kapitalistov in bil odločen nasprotnik vsacega delavskega gibanja. (Sakser se ravna po ameriško špisarskih časničkih, ki proukujejo in konstatirajo nevihta — osoljeno z advokatskim zofizmom. Ako je nevihta dobro uplivala na kšeft teh prorokusev, tedaj je bilo to modro in pametno delo oblakov; — se je nevihta slabo zrcalila za njih kšeft, so jo pa že v naprej proglasili za uničevalko. Vedno iz bizniškega stališča. To je tisto "nevtoralno" špisarsko časopisje... (o-pomba ured.)

Z navedenim člankom hoće neka-ko "triumfirati" na članek "Slovenskim premogarjem", priobčen v 3. številki "Proletarca", kjer se ga imenuje direktno izdajalca delavskih koristi.

Za danes mu bodi povedano, da je njegov "triumf" še povsem nezgoden in sploh le triumf za njega in okoli njega zbranih garjevcev.

V "Proletarcu" izšli članek je bil naperjen napram izdajalcu Patrick-Dolan-a, kterege izdajalstvo pa ne temelji in ni bilo premogarjev trdega premoga, marveč mehkega in ga je Sakser v svojem garjevskom glasilu z vsemi "lovorji" njegove zmožnosti "slavil". Unija premogarjev mehkega premoga še ni zapopadla, da še ni čas ugoden za boj in premogarji mehkega premoga so še vsi na štrajku, kjer družbe še niso ugodile unij-skim zahtevam.

O zadevah trdega premoga se na dotičnem mestu ni ničesar razpravljalo. Ako Sakser ni videl tedaj in ne vidi niti sedaj premogarskih zadev razen Pennsylvanije, je to dokaz, da on sploh ne vidi čez prag lastne garjevske tiskarne in pisarne.

Komu torej tozadevni "triumf" — delavskem in socijalističnem listu "P." v Chicagu ali garjevskemu glasilu "Glas Naroda"? — Danes še brezdovomno Sakserju! V njegovem naivnem "triumfu" je dokaj smešno dejstvo, ki se zrcali: da hoće biti na eni strani za povzdigo unije premogarjev in da hvali J. Mitchla na vse pretege — na drugi strani pa brezmejno grajanje, prav tako, kakor njegovemu businessu bolje kaže.

Kar Vam jaz svetujem g. Sakser, je edino pametno in Vašemu businessu primirno, ako na čelo Vašega lista zapišete "List slovenskih garjevcev v Ameriki" — mesto list slov. delavcev. Kajti garjevci Vam pišejo list, ga tiskajo garjevci, garjevci se v njem zagovarja in le garjevci ga še podpirajo. (G. Sakser lahko ustanovi "Zavezo slovenskih garjevcev v Ameriki", potem pa lahko bije doslednejši boj proti unijam premogarjev. Glasilo teh ima. Op. ured.)

Sprejmite toraj navédeno načelo! Na tak način bodete lahko "opravičeno" in pošteno "triumfirali".
Premogar.

Glencoe, Ohio, dne 15. maja.
Cenjeni sodrug urednik!

Slavnosti prvi maj smo praznovali tukaj kar najsijajneje; ker je bil slučajno štrajk, se je te slavnosti udeležilo obilo občinstva. Na obisk so prišli češki sodrugi iz Neff's, O., in še nekaj družih branž od tam.

Ko smo bili zbrani pri soodr. Andreju Kravanju v Glencoe, je soodr. J. Žemberger otvoril javni shod ter s primernimi besedami pozdravil navzoče, katerih je bilo okrog 130 moških in žena. Po tem je govoril soodr. J. Žemberger v slovenskem, — govorilo pa se je tudi v češkem in nemškem jeziku do 1/2 dvanajstih. Po dokončanih govorih se je pričela zabava na čelu ji izvrstna godba.

V to pripravo, se je za sodruge iz Glencoe, O., od "Medn. S. K." plačalo iz blagajne kluba, ker smo v času štrajka in ker smo imeli čez \$50 gotovine v njej. Ne udje kluba so plačali seveda vsak za se in tako smo na konci veselice konstatirali \$4.36 čistega dobička, kterege smo na seji z dne 12. t. m. odredili po sklepu, dati našemu listu "Proletarcu" kot podporo.

Prvi majnik smo torej vsi tukajšni slovenski in drugi delavci praznovali lepo in dostojno; stem smo pokazali, da se tega praznika, ki je naš edini, zvedamo.

H koncu še eno opazko.

Nekateri slovenski listi pišejo, da smo premogarji 6 tednov zastoj štrikal; in da moramo sedaj za tisto ceno delati kakor pred štrajkom. To pa ni resnica! — V drž. Ohio se že precej dela, a to le tam, kjer so družbe podpisale pogodbo z 10% zvišanja plače. V Glencoe, O., je hotela Wiber Coal Com. poskusiti s skebi, katerih je res od nekod prišlo nad 22, a smo jih prav hitro odpravili od tod.

Mi torej ne bomo delali za staro ceno, in to, mislimo, bodo družbe same uvidele.

Gospej G. N. pa priporočamo, naj v naprej agitira pri kapitalistih in ne pri delavcih.

S socijalističnim pozdravom J. Kravanja, tajnik Medn. soc. kl.

NAŠIM "PRAVICOLJUBOM".

Konda je zadnji čas v svojem glasilu zapisal nekaj njemu neumljivih besedij, ki so se glasile "blamaža nad blamažo". To e zapisal, oziroma je dal zapisati zato, ker hoće na vsak način zmagati nad pravico. Ljudje, ki bodo čitali njegove neumnosti — si misli — bodo vzeli stvar tako kakršna je v "Glas Svobode". To pot naj njegovi čitatelji izvedo, da se je soodr. J. Zavertnik blamiral in sicer zato, ker dr. "Slavija" št. 1 S. N. P. J. ni hotelo sprejeti predloga, ki ga je stavil Zavertnik glede razsodišča: da se dožene, je li Konda slepar ali ne. Konda je seveda nad vse zadovoljen, da se dr. "Slavija" "neče" izreči za razsodišče, kar pomeni za njega mnogo, Konda pa neve, da je dr. "Slavija" stem činom kršilo ustavo in sicer ne samo društveno, marveč tudi illinoiško.

Sodr. Zavertnik ni imel s tem predlogom nobenih družih namenov, kakor potegniti Kondu krinko raz obraz in sicer zato, ker dela ta človek nečast časniškemu poklicu, ker v svoji nezmožnosti izkorišča namen časnikarskega poklica med Slovenci v Ameriki. Z ozirom na to, da Konda svoje nepravilno postopanje spozna, ter da se njegovim napačnim nazorom umakne sam na korist spravnosti, ki jamči jasno in čisto pot k načelnim bojem, ki so potrebni in koristni slov. amer. delavcem, se je ukrenilo predložiti dr. "Slaviji" razsodišče...

Dolgo časa sem se je namreč ljudi farbalo, da je dr. "Slavija" napredno društvo, a sedaj se je pokazalo, da goji enostranske tendence, ki so na korist posameznikom. Društvo "Slavija" nam ni vstanu dokazati, da je bil to nepristranski čin, kajti dejstvo samo govori, da se je hotelo spraviti resnico iz ven akcije zato, da se indirektno štiti goljufu Mrtina V. Konda! Nič ni opravičeno izgovarjati se, da dr. "Slavija" nima ničesar opraviti s "slov. socijalističnim klubom" ali "Zvezo", dokler se gre za dokaz resnice, ki je prvi pogoj pravnega in stvarnega ter načelnega delovanja na podlagi vseobčih interesov slov. amer. delavstva. Propast stavljenega predloga po soodr. J. Zavertniku, za obojestransko razsodišče v dr. Slavija št. 1 S. N. P. J. je jasen dokaz samovolje naših starih reakcionarnih znancev, ki jim ni bilo stvarno delo nikdar prva stvar!

Ker smatramo tako "bojno taktiko" nenačelno, nepravilno, in nenačno, bomo v naprej take subjektivne individije prezirali at all.

LISTU V PODPORO.

Problem kulture, dobra duša: \$2.25; Ker se želi propad "Proletarcu", John Petrič \$1; Da se ustreže Kondovi želji, John Bartel 50c.; Za Kondovo "zmago" Joe Zenko 50c.

Glencoe, O. 1. maj in tri mesečni assessment \$5.56. — Skupaj \$9.81.

'PROLETAREC'

List za interese delavskega ljudstva.
Izhaja enkrat v mesecu.
Izdajatelj:

Slovenska Socialistična zveza
v Ameriki.

Naročnina za celo leto v Ameriki...50c
Za Avstrijo.....3 krone

Naslov: "PROLETAREC",

683 Loomis St., Chicago, Ill.

'PROLETAREC'

Devoted to the interests of the
Laboring classes.

Published monthly by the "Slovenian
Socialist Association of America,"
at 683 Loomis St., Chicago, Ill.

Subscription rates 50c a year.
Advertisements on agreement.

Entered as second-class matter January 11th 1906
at the Post Office at Chicago, Ill., under the act of
Congress of March 3, 1879.

BERKMAN PROST.

Pod tem naslovom je prinesel "Glas Svobode" v št. 22. t. l. članek, kateremu bi tudi mi pritrudili, ako bi se na koncu članka ne blestela ta dva stavka: "Bode li žel sedaj, ko je prost kaj hvale. Dvomi!"

S temi besedami je "Glas Svobode" vso resnico, katero je pisal o Berkmanu, zavrgel, očrtal ga je kot hvalelovca, komur se pri izvršitvi njegovega dejanja ni šlo za princip, pač pa za to, da bi po prestani kazni žel hvalo zavednega proletariata. To je očitna laž.

Pač pa vprav ta laž dokazuje, katero so gospodje okoli "Glas Svobode" zapisali nevedoma, da niso socialisti, temveč da t'či v njih še pravi liberalnomeščanski duh, katerega se skušajo otresti s svojimi demagogičnimi članki in pornografičnimi podlistki o moralno propadlih duhovnikih.

Ako bi se bili gospodje okoli "Glas Svobode" potrudili na shod dne 30. maja 1906 v Brandtovo dvorano, na katerem je govoril sodr. Berkman, bi vedeli, da ni Berkman prebil radi tega 14 let v ječi, da bi po prestani kazni žel hvalo, pač pa radi tega, ker ga je dejanje Fricka privedlo do njegovega čina.

Socialistom se še nikdar ni šlo za slavo po smrti, ali za žetje hvale že na tem svetu. Socialisti ne poznajo ne svetnikov, ne malikov.

Slavopetje posameznim ljudem, ali ljudskim skupinam je v navadi le pri liberalnih demagogih, ki se odevajo s plaščem ljubezni do delavcev.

Proti takemu nastopu liberalnih demagogov je pa treba z vso silo nastopiti, ker se hoče zavesti delavce na kriva pota, da bi koga častili kot boga, svetnika ali mučenika.

In tako je povedal tudi sodr. Berkman sam na shodu dne 30. maja 1906 v Brandtovi dvorani, v Chicagu, Ill.

V zalogi je še nekaj knjižic "Nasa bogastva" po 5c. Naroča se jih pri sodr. A. Prešernu, 678 W. 17. Str.

KAKŠNO MESO UŽIVAMO V AMERIKI?

Upton Sinclair, socialist, je napisal knjigo "The Jungle", v kateri brezobzirno bča manipulacije znanega ameriškega mesarskega kralja Armour-ja in drugih enakih kreature. Ta knjiga je obudila v Ameriki tako senzacijo, da je bil sam predsednik Roosevelt moralno prisiljen v svojem poročilu na zvezno ameriško poslaniško zbornico nastopiti proti ameriškim mesarskim kraljem klavnice vsega sveta v Chicagu.

Pisatelj podaja v ti knjigi v pripovednem slogu neizmerno izkoriščanje klavniških vslužbencev, našteva kako se koljejo za kolero oboleli prešči in tuberkulozno goved in kako se spravlja meso obolele živine in pokvarjena suha svinjina na trg.

Pred leti je padel neki človek v kotel, v katerem se topi "znamenita" Armourjva mast. Ko so ponesrečenca potegnili iz kotla, je bilo komaj še polovica njegovega telesa. Ali vzlic temu se je rabil kotel še nadalje, ne da bi se bil osnažil. V nekem drugem slučaju so dobili človeški prst v mesni konzervi.

Armour in drugi mesarski kralji so napeli vse strune, da bi preprečili objavo knjige. Podkupiti so hoteli pisatelja, kasneje zalagatelja njegove knjige. Ko to ni pomagalo, so pisatelju pretili s tožbo. A pisatelj je bil tudi na to pripravljen, radi tega so se mesarski kralji izrekli za poostreno inšpekcijo v klavniškem okraju.

Knjiga je izšla v angleškem jeziku in prevod se sedaj pripravlja v nemščini, francoščini, češčini in danščini. Knjiga stane le \$1.20 in mi jo toplo priporočamo vsem slovenskim delavcem, ki so zmožni enega naštetih jezikov.

SMO LI PREM OGARJI NA ŠTRAJKU?

Wirten, Ills., 12. maja.

Koncem februarja in pričetkom marca je vse ameriško časopisje na dolgo in široko razpravljalo o predstojećem premogarskem štrajku v Zdr. drž., katerega pričetek je bil določen na 1. oziroma 2. aprila t. l., in ki so ga slikali največjim in najpomembnejšim štrajkom, kar jih pozna amer. zgodovina. 1. in 2. dan aprila sta že davno minula, na moje začudenje pa tudi večina časopisja o premogarskem štrajku in teh zadevah, trdovratno — molči.

Pred nekaj dnevi sem prejel od prijatelja na zapadu, pismo, v kterem me vprašuje, če smo illinoiški premogarji na štrajku ali ne. Omenja mi, da mu jaz tozadevno še ni-

sem poročal — iz tamkajšnjega časopisja pa, da mu sploh ni mogoče ničesar zapopasti glede premogarskih zadev pri nas.

Vsekakor je to značilno za kapitalistično ob enim pa tudi za delavsko časopisje.

Kdor ni v direktni zvezi s premogarsko obrtjo in niti ne stanuje v premogarskem okraju, temu pač res ni mogoče zapopasti, kake spremembe s 1. aprilom. Drugače je za premogarje, njihov družine, delavce in obrtnike, ki stoje direktno v zvezi s to obrtjo.

Zadnje tedne pred 1. aprilom so se povsod valili črni oblaki dima proti nebu od strojev, ki so spravljali črne diamante na površje zemlje. Istotako se je kadilo od lokomotiv, ki so prevažale premog iz kraja v kraj. Čuti je bilo ne prestano ropot in piskanje parne piščali. Prišla je pa nedelja — in dne 1. aprila je bilo vse mirno, kakor v nedeljo, le lokomotive so se še sprehajale od rova do rova ter pobirale zadnje ostanke od sobote na površje spravljenega premoga. Drugi dan pa ni več nastopil z navadnim ropotom in žvižganjem parnih piščalk; bil je še mirnejši od nedelje, ker tudi lokomotive so storile svoje zadnje delo.

Z današnjim dnem, ko te vrste pišem, je šesti teden počitka končan. Iz te dobe počitka naj omenim, da je "Gara" družba, katera poseđuje v Illinois kakih 17 rofov, zagrozila, da prične z neunijskimi delavci, ako se unijski ne povrnejo brezpogojno na delo, na kar se je pozvalo na štrajk še strojnike, delavce pri sesalkah in one, ki krmijo mule. Na njih mesto pa družba ni dobila zagroženih garjevcev.

Ko so potem podjetniki skušali sklicati konvencijo podjetnikov, se je večina teh odzvala, da nimajo časa udeležiti se konvencije, ker so zaposljeni s krmljenjem mul. Garjevcev torej ni pri rokah.

Da se pri tem — o prenehanju premogarske obrti — ne govori direktno o štrajku, tiči dejstvo v tem, ker ni bil formalno napovedan, kakršnega tudi ni bilo pričakovati od sedanjih uradnikov premogarske unije, temveč je le delo suspendirano, dokler podjetniki nesprijemajo plačilne lestvice iz leta 1903, kar pomeni 5.55% zvišanje plače. Ktera teh družb navedeno lestvico pripozna in sprejme ter podpiše, zamore takoj z delom pričeti. Do sedaj so baje še vse večje družbe trdovratne; le v krajih mehkega premoga, ki obsega osrednjo Pensilvanijo, pod nadzorstvom rofov Robinsona, se delo nadaljuje. On (Robinson) tudi zatrjuje, da hoče v svojih illinoiških rovih z delom pričeti in pogodbo premogarjev sprejeti, kakor hitro dobi dovolj naročila za premog.

Na ta način, na podlagi teh izpovedeb nam je povsem neznan, koliko časa bo štrajk in kje se ta preje konča.

Na podlagi tacih operacij, je tudi zelo kočljivo reševanje uprašanj, če smo na štrajku ali ne, ker je vsa stvar pasivne karakteristike in odvisna od spremembe situacije, ki ni odločilna samo v štrajkarjih.

Istina pa je, da se v rovih meh-

kega premoga ne dela splošno. Kaj več nam pojasne bodočnost.

Vočigled močni uniji premogarjev in velikanskem trustu premogarskih baronov se že danes lahko pripozna, da bodo slednji imeli prednost iz sedanje izprtije, ker oni se bodo v prvi vrsti, vsled nagromadnega premoga sedaj iznebili tega po tisti ceni, ki jo sami diktirajo ter ob enem delavce izstradali, — da bodo — kjer bo le šlo — odprli rove in začeli z ne-unijskimi delavci. Da jim bodo Illinois, Indiana in Ohio račun prekrizali, je istotako gotovo.

John Mitchell, predsednik premogarske unije, je "obviršaftval" pri premogarjih; dobil je namreč zausnico od posestnikov trdega premoga, ki so mu zavrnilo vso njegovo hvalo z uplivi njegovega truda na premogarje in smatrali vse to za nezmisel, samohvalo in — laž.

Če vse to ne zadostuje premogarjem mehkega premoga in da se še nadalje puste slepariti od njega, potem nezaslužimo družega, kot poraz — enak onim, na polju trdega premoga, kjer se je 6 tednov počivalo, potem pa prosilo, naj se jih sprejme pod starimi pogoji nazaj. Tak dogodek mora premogarjem odpreti oči in prebuditi stremljenje za združenje z "Western Federation of Miners", ki je edina organizacija s pravimi načeli in ki ima poštene voditelje na čelu svojega delovanja, kar nam najjasneje znači sedanja afera Moyer, Haywood in Pettibon, katere hoče kapitalizem radi poštenosti in ne podkupljivosti spraviti na vislice. — John Mitchell-u se gotovo ni potrebno bati, da bi ga kapitalisti radi poštenosti napram delavcem — zadržili pri sodnji in mu grozili z vislcam.

S. K.

DOPIS.

Seattle, Wash., 8. maja.

Kapitalisti v Colorado so organizirali klub, da uničijo delavsko organizacijo "Western Federation of Miners" in tri nje uradnike Moyer, Haywood in Pettibone, ki so že dalj časa v ječi radi obtožbe umora bivšega governorja Frank Steunberga države Idaho, ki je bil z eksplozično bombo v noči 30. dec. m. l. na dvorišču svojega doma v Caldwell, Idaho, umorjen.

Moj namen ni, da bi tu podrobno razpravljal o celi aferi, kakor drugi listi prinašajo, ampak omeniti hočem le glavne točke, in zakaj so aretirali in postavili pod obtožbo uradnike od W. F. of M.

Leta 1894 dobili so delavci v Cripple Creek štrajk in 8urni delavnik z minimalno plačo \$3. Štrajk v Leadville l. 1896 bil je domalega doblen. Za tem je prišel štrajk leta 1899 v Coeur D'Alene, v katerim je governor Steunberg iz Idaho poslal 118 štrajkerjev v tako zvani "Bull pen". (V hlev, kjer je bilo do kolena blata.) Leta 1904 bil je zopet hud in krvav štrajk, v katerim so plutokratje mnogo delavcev in voditeljev umorili. brez kakih obravnav, kajti kapitalisti so takrat zaprisegli uničiti W. F. of M. in nje voditelje, in to nameravajo sedaj nad uradniki od W. F. of M., katere imajo mej stenam — zaveršiti.

Dne 17. februarja t. l. v noči so

kapitalistični psi vlomili v hiše omenjenih uradnikov, jih okovali v železja ter s posebnim vlakom odpeljali iz Colorado v Idaho, kjer so še sedaj zaprti in čakajo na obravnavo.

Razgovornik Steunenberg je imel na stotine smrtnih sovražnikov, ne samo mej delavci, katere je smrtno zatiral, ampak imel jih je vse polno doma v Idaho. On je bil v neprestanem boju z ondrotnimi živinorejci, kateri so ga smrtno črtili, in v katerem času se je mnogo umorov završilo mej živinorejci in ovčorejci, h katerim zadnim je on spadal. Gotovo je eden izmed živinorejcev, če ne kateri delavec iz "Bull pen" završil ta umor. Uradniki od W. F. of M. pa so bili za časa umora v Colorado, ne pa v Idaho. Vsekakor pa je Steunenberg zaslužil, kar je našel.

J. J. Driscoll, korespondent od W. F. of M. "Magazine", je šel v Idaho, da zasleduje postopanje onkraj justice napram uradnikom, kateri so tam pod oboroženo stražo in čakajo na obsodbo.

Mr. Driscoll je energičen mož, ki se ne boje bal gov. in detektivov v Idaho, ko bode stal na straži in nepristransko zasledoval o celi obravnavi. On pravi, da gov. v Idaho nima absolutno nobenih dokazov, da so omenjeni trije uprizorili umor nad gov. Steunenbergom.

V nedeljo 6. t. m. bil je protestni shod tu v Seattle v gledališču v "Grand opera house" v prilog Moyer, Heywood in Pettibone. Gledališče bilo je natlačeno; poln delavskega ljudstva, in vsi so protestirali proti temu kapitalističnemu manevru. Na shodu se je nabralo \$131 za obrambni fond; sprejelo se je več resolucij, katere so se odposlale Rooseveltu, gov. v Colorado in Idaho. Seattleski socialisti pa so že prej dvakrat nabrali in odposlali \$60 v omenjeni fond.

Po vsi Ameriki in tudi Canadi, vsi industrijalni delavci, socialisti in ne socialisti, društva in unije prirejajo shode ter protestirajo proti temu nameravanemu kapitalističnim barbarizmu. Delavsko ljudstvo je tako živo umeto za stvar, da bi se nabralo v obrambni sklad milijon, če bi bilo treba. Zadeva je res kritična in velicega pomena za vse delavce Združ. držav.

Kapitalistom ni toliko na tem, če se vzame trem možem življenje, njim je le na tem, da zatro delavsko zvezo W. F. of M., in njih že tako omejene interese, ter svoj kapital še bolj utrdijo in osigurajo.

Delavci, ali veste kaj pomeni za nas ako se ta drama završi nad obtoženim? To pomeni, da bodo kapitalisti nad delavci zmagali; to pomeni, da bodo trije naši sodrugi in očetje svojih družin, ki so se vedno borili v štrajkih za delavske pravice — po nedolžnem obešeni; vsaj gov. v Idaho se je izrazil, da ne bodo nikdar živi zapustili Boise, Idaho. To pomeni, da bode na tisoče delavcev prizadetih pri delu in plači. To bi bil kriminalni čin za vse delavce, in insultirana bode cela delavska stranka, ako se to ne prepreči. Čas za protestiranje je sedaj, in če bi bil le eden obsojen ali se mu samo las skrivil na glavi, bi to moral biti namig, za generalni štrajk cele Amerike, ter pognati kapitalistično bando, ne v "Bull pen", ampak — v delo, in zato se tudi

pripravlja. Kapitalisti so čakali na priliko, in na to čakamo tudi mi...

Hura za generalni štrajk!

Omenim naj še, da bodo seattleški delavci poslali peticijo na državni kongres, da se prepreči priseljevanje v Ameriko, zlasti v drž. Washington. Tega naroda se nahaja že v taki množini tukaj, da drugi delavci kmalu ne bodo dobili dela. Voč gled teh razmir pa se jih še vedno na tisoče priseljuje sem, seveda po raznih kontraktorjih.

Japonec se hrani sam; njegova hrana ne velja cel teden toliko kot družega delavca en dan, poleg pa dela za zelo nizko plačo. "Mi sicer nimamo ničesar zoper Japonski narod tam kjer je, — na Japonskem. Naselili se na Japonsko pa tudi ne bomo potem, ko tu ne bo več dela ne prostora za nas." Tak je ugovor tukajšnjih delavcev, ki si morajo z rokami kruh služiti.

Na omenjeni peticiji je že nad 6,000 imen podpisanih.

Dne 7. t. m. je Jurij Mitchell iz Oregon-a ustrelil z revolverjem v glavo na prvi ave. tu v Seattlu Chefelda, propovednika takozvane sekte — "Holy Rooler".

Chefeld je, po izpovedbi Mitchella zapeljal dve njegove sestre in mnogo drugih žena v Ore., zaradi česar je bil v Salem, Ore., za dve leti vtaknjen v ječo.

Mitchell ne kaže nobene bojzani ali razburjenja nad dejanjem, niti ni skušal pobegniti. Na policiji je izrazil, da je prišel iz Oregona v Seattle za to, da maščuje svoje sestre.

Kdo bode še trdil, da je farjem potreba moliti za nas?...

Ivan Zvrha.

MAKSIM GORKIJ.

Sestavil J. Zavertnik.

Maksim Gorkij, s pravim imenom A. M. Pješkov, znamenit ruski pisatelj, puntar in socialist je v minulem mesecu došel v ameriško republiko, da vzbudi v ameriškem ljudstvu zanimanje — simpatije do ruskih puntarjev, ki sedaj bijejo ljuti boj z rusko autokracijo v korist ruskega naroda, in da bi proučil socialne in gospodarske razmere v Ameriki.

Nad 3,000 oseb, med njimi mnogo ruskih puntarjev, je pričakovalo slavnega ruskega pesnika, na pomolu, ko je parnik "Kaiser Wilhelm der Grosse" priplul do obrežja.

Komaj je Maksim Gorkij stopil na suho, že ga je obsulo krdele časnikarskih poročevalcev, ki so ga mučili z raznimi vprašanji. Govoril jim je bridko resnico. Dumo je proglasil za navaden "švindler", carja za bedaka, Witteja za lopova, revolucijo pa za potrebno. Na vprašanje, če se morda revolucija ne bo zvršila mirnim potom, je pa poročevalcem odgovoril: "Čitajte svojo lastno zgodovino!"

Lastniki meščanskih ameriških listov, ki so v službi kapitalistov, so kar iz sebe, ker je Maksim Gorkij takoj po svojem prihodu v Ameriko, izrekel svoje simpatije za prtim odbornikom "Zapadne zavezane plavčarjev in rudarjev — Moyerju, Haywoodu in Pettibonu, ki sede v Boissie-u, Idaho po nedolžnem v ječi radi spretnih mahificij kapitalističnih zarotnikov-tolova-

jev. Ti časniki so vprizorili proti njemu podlo gonjo, ker je ločen od svoje soproge in je prišel v družbi svoje prijateljice Andrejevne v Ameriko. Seveda bodo ti časniki blamirali le sami sebe pred vsemi svobodomiselnimi ljudmi.

Maksim Gorkij je pred leti v reviji "Žizno" priobčil svojo avtobiografijo, iz katere navajam to le: "Rodil sem se 14. marca 1868, ali 1869, v Nizjem, v hiši pleskarja Vasilija Vasiljeviča Kaširina kot sin njegove hčere Barbare in permškega meščana Maksima Savatijeva Pješkova, po obrtu tapetarja. Odtod nosim "častjo in neomadeževano stan slikarskega čeha".

Oče mi je umrl v Astrahani, ko sem imel 5 let, mati v vasici Kana-vini. Po materini smrti me je dal dedek učiti čevljarstva; takrat mi je bilo 9 let. Ded me je naučil čitati in pisati po psalterju in molitveni knjigi. Od čevljarja sem ušel in vstopil med učence pri nekem risarju; ušel sem tudi od tega in se poprijel učenja pri nekem slikarju svetih podob. Potem sem pobegnil na ladjo med kuharje, nato pa med vrtnarske pomočnike.

V teh opravilih sem učakal 15 leto."

Nadalje pripoveduje Gorkij, da se ga je še le po petnajstem letu polotila silna želja do učenja. Nadalje je bil Gorkij pek, delal je v pristanu, žagal drva, nosil in vlačil tovore. Prčel je tudi trgovino z jabolki, bil je železniški čuvaj itd.

Še le 1893—1894 se je seznanil z V. G. Korolenkom, odkar se je poprijel pisateljstva. V živih barvah je slikal Gorkij v svojih spisih življenje proletarcev, današnje družabno življenje sploh. Njegovi spisi so dandanes preloženi skoro v vse kulturne jezike.

Maksim Gorkij je okusil vse gorje proletarskega življenja, delal je kot črna živina za druge, stradal in učil se, dokler si ni s svojim umom in peresom toliko zaslužil, da so se njegove gospodarske razmere obrnile na bolje. Ali tudi v ugodnem gospodarskem položaju je ostal Maksim Gorkij zvest principom zavednega mednarodnega proletariata, zvesti vojak ruske revolucije in kot takemu mu kličemo: "Dobrodošel v veliki ameriški republiki!"

POMLADANSKE MISLI.

Napisal Drskar.

Vse je napredovalo in vse napreduje. Celo nazadnjaštvo je napravilo priličen rekord napredka v svoji smeri... Toda kar je bilo bolj nazadnjaško naprednega je vzelo preje svoj konec, zato ker je bilo umetno napredništvo.

Ta umetna naprednost vživa le nekaj časa svoje priznanje in svojo vrednost v svoji praksi in sicer v dobi, ko je bila taka praksa v modi. Za to dobo pa pride druga, ki sicer ne pozna potrebe za umetnosti v praksi, marveč doba, ki kaže, kaj je umetnost, ozir. kaj bila umetnost. Umetnost je našla svojo pot v muzeje in tam tudi svojo posledno vrednost. V izložbah najdemo razne umetnosti različnih dob; tam najdemo grob *renaissance*. Prav sedaj se nam nudijo imenitne izložbe iz dabe rimskega cesarstva in

slavne Grške. Vidimo razna dela grških in romanskih klasikov, razno ceneno posodo in opravo, ki nam predstavljajo takratne šege, umetnost, renesanco; vidimo umetniško izdelane kipe, orožje in trofeje raznih mogotcev davno preteklega dobe. Vse to, kar vidimo, govori pred nami o tej preteklosti in nas gredoč spominja na istodobna žitja in bitja ter davno preteklo človeško dušo.

Iz teh ostankov smo posneli kulturo prarodov in si vstvarili primirne hipoteze o tedanjem veku. Preteklost je nekak naš učitelj, ki nam nekaj garantira. A kaj prihodnost? — Tudi za prihodnost nam hoče ta učitelj garantirati z istimi primiri preteklosti; to pomeni, da gre garancija naprej, da je vzdržljiva za prihodnost. Muzejske izložbe so porok, da bo treba zidati še več muzejev za umetnino, ki so prav sedaj v modi, ki pa bodo v zgodovinski pogled še le našim zanamcem. Iz bodočnosti bodo gledali narodi nazaj "kulturo" 20. stoletja.

In tako bi lahko že danes prišli z našo radovednostjo na dan: kaj bodo gledali zanamci v teh muzejih, kjer bodo shranjeni ostanki civilizacije 20. stoletja? — Ali bo treba še dolgo čakati na tisto srečno uro, ko se proglasi ljudstvo za osamosvojeno, emancipirano, — ter zanese vse kraljevske in carske plašče, halje in nakite, sablje in ostroge ter Krupove kanone pa bajonete, puške in handžarje pa drugo raznovrstno morilno orodje na gmradu muzejske galerije? —

Kako dolgo naj se še gleda cerkveno maškarado, in kako dolgo naj trpi ta pust — da pride pepelnična sreda in žnjo tisti ljudje, ki bodo pobrali papeževe cape, nališpane cunje in tiaro, pa zlatenino in nečimurnino pa zanesli v kraj izložbe, v kraj 20. stoletne civilizacije?!

Kako dolgo naj še trpi, predno se odnese vse knjige justice in postave na pult javnega vpogleda bodočih muzejev, kjer se bo čitala modrost človeštva v 20. stoletju???

Učitelj preteklosti nam garantira, da ima nazadnjaštvo svojo napredno lastnost v tem, da propada... Ta propad potrjujejo muzeji, v katerih se hranijo ostanki kulture iz različnih dob. Vse navedeno, lahko gledamo v duhu tisoč let naprej. Naša duševna predpoda o tem, stoji pod jamstvom bodoče realnosti...

* * *

Vse je napredovalo in vse napreduje... Naše misli družimo k idealnemu napredku, na altar te devize polagamo kačiča, naše misli in našo dušo.

V veliki molitvi se spomimo na sovraštvo in z zaničujočim pogledom kaznujemo motenje...

V molitvi smo vtopljeni v najčistejši vir vsega dobrega, vsega nablazenost nas obdaja, srce se taja in duša v nas je velika; neskončnaje in v svoji neskončnosti išče vse, odpušča vsem; išče cel svet... vse naj bi bilo srečno poleg najčistejšega vira: dobrega in naprednega. Narava naj bi praznovala praznik odrešenja, praznik spoznanja... Vsled tega naj bi bile vse ceste čiste, vsak prag osnažen in ob cesti naj bi stali mlaji. Očiščeno

naj bi bilo drevje, zalile naj bi se cvetlice in pticam naj bi se vrglo živeža... Človeštvo naj bi spoznalo praznik vesoljnega zadovoljstva, vesoljne sreče... Praznični naj bi hodili ljudje odslej po prazničnih cestah v prazničnih razmirah...

* * *

Nehote se menjajo vizije in pred nas stopijo pretresujoče slike, prizori iz starorimskih in španskih aren, v katerih so se bili biki in bivoli, da so imeli veselje od tega razni vladarji, patrijarhi in drugi božji namestniki.

Pri vsakem aktu se je čulo ploskanje na galeriji in kadar se je pokazala kri premagane živali, je nastal tuš...

Prigodilo pa se je tudi, da so zahtevali boljnih in vžitnejih iger, in takrat sta imela lev in človek ulogo. Ob takih prilikah se je z bestialno nenasitnostjo pričakovalo aktov. Notorično roparska žival je storila mojstrsko svoje delo običajno in nesrečneža raztrgala... Po oddanem tušu na galeriji so se gibale skrčene pesti in jadni obrazi patrijarhov so izražali maščevanje in sramoten zasmeh.

Lev pa je zmagonosno otresel grivo, kakor bi se tega cinizma na galeriji zavedal in zadnje kaplje človeške krvi so odpadle od njega. Notorična žival je triumfirala nad privilegijo človeške humanitete... Ali starodavne arene so padle; na njih mestu stoji kup zidovja, obraščenega z mahom in gobo. Mesto teh aren pa se je sistematično ustrojila nova, svetovna arena — kapitalistična družba. Velika je ta arena, nepregledna. In kakor sta se v španski areni borila bik in bivol, v rimski lev in človek, tako se bore na pozorišču delavci moderne arene. V areni je polna galerija gledalcev in ti aplavdirajo, kadar se zruši obnemogel delavec. Da fizično neobnemagajo jim mečejo ostanke raz galerije in pri vsakem vrženem ostanku živajo veselje, kajti na pozorišču se delavci pehajo za kostjo kot ribe...

Grohot, smeh in zaničevanje se razlega iz juga na sever, iz vzhoda na zapad... Toda glej! Preglasni smeh na galeriji je prekinil na mah; nekaj se dogaja na pozorišču. "Kaj to pomeni," se poprašuje prestrašeno po galeriji. "Bojevniki si podajajo roke in objemajo se..." na galeriji je nastala panika. Nekdo izmed borilcev na prizorišču je pravkar vstal in s prstom pokazal na galerijo, od koder se je čul preje preglasen smeh. Gledalci se hočejo rešiti iz neprijetnega položaja a izhoda ni. Sedaj je izgubljeno vse, kajti medsebojen boj tam doli je omogočil na galeriji brezskrbnost. A sedaj ta boj pojema, in vsi ki so se zavedli, gledajo na zbegane galerijane. Načrti, doseči galerijo so v pripravi.

Končni triumf med sebojnega sovraštva na bojišču pa naj bi bilo sijajno spoznanje potrebnega pobratimstva!...

— "SODRUG." —

— Pravljica. —

Spisal Maksim Gorkij, poslovenil J. Z.

V tem mestu je bilo vse nekam čudno, nerazumljivo. Nbroj cer-

kev je dvigalo svoje pisane, blesteče glave proti nebu, toda zidovje in dimniki tvornic so bili še višji kakor zvoniki, in stolice, potisnene v kot od mogočnih fasad tržnic, so se izgubljale v labirintu kamnitega zidovja kot čudezne cvetlice v prahu in gnilobi starih podrtin. In če so zvonovi vabili k molitvi, tedaj je njih bronasti glas se vspenjal ob železnih strehah, da je od tod brezmočen hitel na zemljo in se brezmočen izgubljal v ozkih ulicah.

Hiše so bile velikanske, in čestokrat tudi lepe, ljudje so pa bili grdi in revni. Od jutra pa do večera so tekali brzo, kakor sive miši po ozkih, krivih ulicah, in so iskali poželjivih oči kruha in zabave, mejtem ko so drugi s sovražnimi pogledi stražili, da so se slabejši močnejšim brez ugovora uklanjali. Močnim se je smatralo bogatine in vsi so mislili, da le denar daje človeku moč in svobodo. Vsi so stremili po moči; kajti bili so vsi sužnji. Rabsipnost bogatinov je vnela v siromakih nevoščljivost in sovražstvo. Nihče nj poznal lepše godbe kakor cvenketanje zlata, in vsled tega je drug družega sovražil, in vse je pa vladala — krvoločnost.

Včasih je tudi solnce pošiljalo svoje žarke v mesto; ali življenje je bilo vedno turobno, in ljudje so bili podobni sencam. Po noči so prižgali mnogo ognjev, ki so oznanjevali radost, ali potem so tavale po mestu lačne ženske, ki so za denar prodajale ljubezen; povsod se je razprostiral duh mastnih in tečnih jedil, in povsod so se svetlikale molče in požrešno, hude oči lačnih, mejtem ko je nad mestom odmevalo zatrto ječanje nesreče, ki nima moči, da bi glasno kričalo.

Vsi so živeli žalostno in nemirno, vsi so bili sovražniki in krivci; le nekaj se jih je smatralo za pravice, in ti so bili krvoločni kakor zveri, in ti so bili najhujšobnejši med vsemi.

Vsi so hoteli živeti in nobeden ni mogel, nihče ni umel iti naravnost po stezi svoje želje; vsaki korak v prihodnjost je prisilil vsakega nehote, da se je oziral na sedanjost, in z železno pestjo požrešnega nestvorja je držala sedanjost človeka in ga ovirala na potu, da se je ob pogubonosnem objemu na njemu nasrkala in napojila.

Obupajoč je stal človek pred groznim obrazem življenja, katero ga je s tisoč tužnimi pogledi nekaj prosilo in mu gledalo v srce — in potem so utonile v njegovi duši svetle podobe prihodnosti, in ječanje brezmočnosti človeka se je potem utapljalo v slabodonečem zboru pritožeb in zdihovanja, katere je življenje poteptalo in napravilo nesrečne.

Vedno je bilo žalostno, vedno nemirno, čestokrat tudi grozno, in vse je pa obdajalo — kakor ječa, ki zadržuje solčne žarke — tisto temno, žalostno mesto, kojega stolice so ginevale v zoprno pravilni masi kamenja.

In godba življenja se je glasila iz zatrtih klicev bolesti in jeze, iz tihega žlubodranja sovražstva, iz grozečega lajanja grozovitosti in lascivega jadikovanja surove sile.

Sredi temnih nemirov nesreče in žalosti, hudega boja med silo, požrešnostjo, blatom prostega samoljublja so pa korakali neopazno pre-

ko kletiških stanovanj, v katerih je kraljevala revščina — tista revščina, ki je vstvarila bogatstvo mesta — posamezni sanjači, ki so verovali v človeštvo, sanjači, ki so bili vsem tujci, pridigarji vstaje, puntarske iskre daljnega ognja pravice. Skrivoma so nosili v ta kletiška stanovanja majhna zrna lahkoumevnega, velikega nauka, in kmalu so surovo, z mrzlimi pogledi, kmalu zopet ljubeznjivo sejali tisto prečo resnico v temna srca ljudi-sužnjevi, ki so vsled sile požrešnežev in sile grozovitežev postali mrtvo orodje pridobnine.

In ti nezavedni, izsesani sužnji so poslušali neverjetno godbo teh novih besedi, godbo, katero je njih bolno srce že pričakovalo dolgo, in počasi so pričeli dvigati svoje glave in raztrgali so lažnjivo omrežje, s katerim so jih omrežili siloviti in nenasitni gospodje.

Njih življenje, ki je bilo polno zatrttega sovražstva, in njih srca, katera so zastrupile grenke žalitve, in njih zavedanje, katero so zmedli mogočneži z raznimi lažmi, in vse njih življenje, ki je bilo prepojeno z grenkim poniževanjem je razsvetlevala ena sama navadna beseda:

— Sodrug...

Bila jim ni nova, slišali so jo in tudi sami so jo rabili. Dotlej je istotako prazno in brezpomembno donela, kakor vse druge znane, obrabljene besede, katere se lahko pozabi — in se nič ne izgubi.

Ali sedaj je povsem drugače donela, čisto in trdo; iz nje je odmevala druga duša, bila je trda in blesteča, kakor fino brušeni diamant. Sprejeli so jo in izgovarjali jo previdno in skrbno, glas v njeni duši zibajoč, kakor če mati novorojenčka ljubko ziblje v zibeli.

In tem globokoje, ko so posezali v dušo besede, toliko pomembnejša, svetlejša in blestejša se jim je dozdevala.

— Sodrug! so rekli.

In čutili so, da je došla ta beseda, da združi ves svet v celoto, da vse ljudi privede do svobode, da jih zveže z novimi vezmi, z vezmi n obratnega spoštovanja, spoštovanja pred svobodo človeka radi njegove svobode.

In ko se je ta beseda udomačila v dušah sužnjevi in zatirancev, tedaj so nehali biti sužnji in zatiranci, in nekega dne so oznanili mestu in mogočnežem v njemu veliko človečansko besedo:

"Jaz nočem!"

Sedaj je zastalo vse življenje; kajti življenje gibajoča sila so bili vendar oni in nihče drugi. Voda je prenehala v svojem toku, ugasnila je luč; mesto je bilo zavito v temo in močni so postali slabi kot otroci.

Groza je napolnila duše izkoriščevalcev, in — v smradu njih nizkote utapljajoči se — so skrili jezo pred puntarji, in iz bojazni pred njih močjo.

Strah lakote je stal pred njimi, in njih otroci so bridko jokali v temi.

Hiše in cerkve, katere je zagrnila tema, so se spojile v kaos kamenja in železa, in žugajoča-tihota se je razlila v mrkemu toku po ulicah, življenje je zamrlo, ker se je stvarjoča sila človeka-sužnja pričela zavedati, ker je zadobila čarovniško moč svoje volje, ker je vničila jarem in v svojimi očmi spoznala svojo silo — silo stvarnika.

Dnovi so bili sedaj za mogočneže, ki so se smatrali za gospodarje življenja, polni strahu, in noči so bile kakor tista tisočera noč — tako gosta in neprodrljiva je bila tema, in žalostno so svetile luči v mrtvem mestu. In ta v teku stoletij zgradeni pošast, ki se je redila o krvi ljudi, se jim je dozdevala v vsi njeni ničnosti le revna groblja kamenja, lesa in železa.

Mrtvo in temno so zrle hiše s svojimi slepimi okni na ulice, in po ulicah so veselo hodili pravi gospodarji mesta. Res so bili lačni, še bolj kakor drugi; ali lakota jim ni bila tujka, in njih telesna bol ni bila tako velika, kakor bol dosedanjih gospodarjev življenja. Zavedanje njih moči jim je žarelo iz oči, kot predčut zmage.

Hodili so po mestnih cestah, po njih temni in ozki ječi, kjer se jih je zaničevalo in njih dušo žalilo z grenkimi žalitvami in videli so veliki pomen njih dela, in to spoznavanje jih je privedlo do zavedanja njih svetega prava: Biti gospodar življenja, njega zakonodajalec in stvarnik. In zopet je vstajala pred njimi z novo silo, z blestečo čistostjo ono življenje, vstvarjajoča beseda:

— Sodrug!

Sredi lažnjivih besedi sedanjosti se je dozdevala kot vesela poslаницa bodočnosti, kot pravljica o novem življenju, ki je odprto enako za vse — blizo ali daleč! Čutili so, da je od njih volje odvisno, da se približajo svobodi, ali pa da zabranijo nje prihod.

• • •

Vlačuga, ki je še prejšnji večer kakor napolsestradana zver topo pričakovala na cesti, da pride kdo in surovo za majhen denar kupi njene neprostovoljne ljubeznjivosti, je tudi čula to besedo; ali v zadregi smehljajoča se, ni upala ponoviti jo. Sedaj se ji je približal mož, kakršnega do danes še ni videla, položil ji je roko na ramo in spregovoril z glasom bližnjega:

"Sodruginja!"

In ona se je nasmejala tiho in sramežljivo, da ji ni bilo treba veselja jokati. V njenih očeh, ki so še včeraj zrle topo in predrzno v svet, so zablestale prvič solze pravega, čistega veselja. To veselje združenja vseh izključenih v veliko družino delajočih vsega sveta se je opazalo na vseh mestnih ulicah — in motne oči hoš so zrle vedno bolj žugajoče in mrzlo.

Berač, kateremu so še včeraj vrgli groš kot darek milosrdnosti sitih, je tudi slišal besedo, in bila je prva miloščina, ki je v njegovem srcu našla hvaležen odmev, katerega mu je razjedala revščina.

Najemnik, jako komičen človek, katerega so navadno potniki suvali v hrbet, da je ta sunek potem prenesel na svoja trudna in lačna konjiča, ta mnogokrat tepeni človek, ki je vsled drdranja koles po cestnem tlaku postal top, je smejoč vprašal nekega mimoidočega:

"Ali naj peljem? Sodrug!"

Izgovoril je in se vstrašil. Hitro je prijel za vajeti, da bi se odpeljal, in gledal je za odhajajočim, ne da bi mogel s svojega širokega, rdečega obraza prepočiti veseli smehljaj. Došlec ga je prijazno pogledal in rekel:

"Hvala, sodrug! Nimam daleč."

"Ah, moja ljuba mati!" je vzkljikal najemnik in skočil na

kozola, veselo z očmi pritrdujoč in pokajoč z bičem, nakar je zvižgaje pognal konjiča v dir.

Ljudje so hodili v gostih skupinah po trotoarjih in vedno pogostoje se je čula beseda, ki je bila določena pobratiti ves svet.

— Sodrug!

Neki važno in resno v svet gledajoč policaj, z velikimi brkami se je bližal veliki gruči ljudi, ki je stala na voglu okoli sivolasega govornika. Poslušal je nekaj časa, potem pa izrekel počasi:

“Poulučni shodi niso dovoljeni; prosim gospoda, da se razidete,” Molčal je nekaj časa, potem pa tiho pristavil:

“Sodrug!”

Na obrazih tistih, ki so v srcu nesli to besedo v svet, ki so pripomogli, da je postala meso in kri, da je njeni zvok provzročil edinstvo v punktu, se je čitala ponosna zavvednost pomlajenih stvarnikov, in jasno je bilo videti, da je živa sila, katero so vdahnili ti besedi nepremagljiva in neminljiva.

Ali že so se nekje zbirale proti njim sive, slepe mase oboroženih ljudi, molče ravnajoč svoje vrste; to so bile priprave nasilnežev, da bi vihrajoči val pravice odbili.

Ali v ozkih ulicah velikega mesta, sredi mrzlega zidovja, katerega so zgradile nepoznane stvarjajoče roke je naraščala in zorela vera v pobratenje vseh ljudi.

— Sodrug!

Kmalu tu, zopet tam se je zaiskrilo, obetajoč mogočen požar, ki bo objel ves svet v vsplamtelém zavedanju združnosti vseh ljudi. Plamen bo objel ves svet, in njegovi veri bodo zgoreli sovražstvo, vsa zla in grozovitosti, spremenili se bodo v pepel, ki dandanes razjedajo naše življenje. Zaplamtela bodo naša srca in spojila se bodo v eno samo veliko svetovno srce, srca vseh v resnici plemenitih ljudi se bodo združila v nerazrušljivo prijateljsko vez v veliko družino svobodnih delavcev.

Na ulicah mrtvega mesta, katerega so zgradili sužnji, na ulicah mesta, kjer je vladala grozovitost, je rastla in vspevala vera na končno zmago nad vsem zlom sveta.

Temni kaos nemirnega in žalostnega življenja je razsvetljevala kot bliščeča zvezda, kot svetilnik prihodnosti navadna beseda, tako globoko, kakor kaka duša:

— Sodrug!

PODLISTOK.

Nastavak.

Krščanskim seljaci takodjer je bilo zabranjeno, da plaču i kukaču, a več ni jedan nije smeo izdahnuti za kojim od svojih susjeda ni pomisliti, kako je u njihovim zemljama sve dobro i ljepo. Samo ime susjed bilo je strogo zabranjeno i ko god se usudio da ga spomene, toga su na najsvečaniji način “učili pameti”.

A kako je nastradao jedan kršćanin, koji je sanjao o svom Bogu i Svecu, o tome ću vam sada pripovedati.

Stari sjedi Kršćanin Kopojava, koji je navršio i stotu godinu, sanjao je jedne noći, kako su se otvorila nebesa i otuda se spustio jedan najslavniji njegov svetac u malu kućicu, i stao pred nega i grom-

ki mglasom počeo govoriti: Blagoslovljena budi ljepa zemlja Kršćanska! Blagoslovljena Ti i rod Tvoj! Dosta si muka premućila, dosta si patnja prepatila, dosta si suza prelila, za koje niti je tko znao, niti čuo, osim Gospod Bog Tvoj. On ti je poslao i uveo te u izkušnje, kroz koga si se probila junački, vjerujući samo u njega i pravdu njegovu. I približuje se dan, o ljepa zemljo, kad će se tvoje patnje dokončati. Sunce, koje svjetli svemu svjetu, zasvijetit će i tebi odagnuti mrak, koji te pokriva. Sloboda tvoja uskrsnutiće i u Sreći i slobodi, slaviti ćeš gospoda Boga...

Prestrašeni Kopojava trže se, probudi i skoči na noge, ali u sobi nebijaše nikoga: I i on tada duboko uzdahne, vidjevši, da je sve san bio. Sjutra dan izišao je starac u selo i pričao sve šta je sanjao. On siromah, ni promislilo nije, da u selu ima njegovi ljudi, koje je Aj-hung-lung naučio svome poštenju, i koji će potrčati, da ponosnim Žanžirama kažu tu novost.

A Žanžirani, saslušavši ih pažljivo, planuše gnjevom kao nikada, i unajbržem trku poletiše kući Kopojaninovi i uhvatiše ga. — Šta si pričao razbojnice? — zagrmiše obječica hvatajući ga i vežući mu ruke. Šta si govorio? — Jasam samo snivao — odgovori starac mirno, — a snivanje nije zabranjeno.

— Šta nije zabranjeno? — razdere se jedan Žanžiran Ovdje je sve zabranjeno!... Zabranjena šuma, zabranjen lov, zabranjeno i snivanje... Sve!...

Starac: Ali jasam mislio...

— Ovde nesmije nitko ništa misliti, nego samo slušati.

— Nija ne mislim ništa, pa evo me. A vi se to usudjujete, vi hadučko koljemo, što ništa ne radite nego snivate o nekakvim susjedama. I prije nego što je starac mogao pregovoniti, oni ga počеше učiti pameti tako, da su mu sve zvijezde letele ispred očiju, a pjesme od svih Herafina i Serafina zvonile mu na ušima. I mjesto da Bog i Svetac s neba sidje i da ga otme, ne, već starac morao izdahnuti, i njegva duša ode iz tjela. Žanžirani su za savjesnu službu dobili pohvalice od vladajućeg Aj-hung-lugovca.

H.

...

SVIBANJSKI ORAO...

Nek pjesma zvekne — svud' kud živu ljudi, I nek se svietom kao vihar nosi; Al' ne kud srce strašivica mnogih Zloj kobi svojoj plahu milost prosi. Niš tamo ne — gdje kod kumira kojeg U blatnoj kalji kleca tupi sviet I vrat si svija, da pod gordim jarmom Sav tih i smućen udes prima klet.

Nek pjesma zvekne — gdje iz noćnog mraka Ko sjene neke narodi se dižu, Uz prkos biedi i golemoj nuždi, Još s vedrim čelom k meti svojoj stižu. Nek tamo zvekne — gnjev gdje pravde trga Iz dugih snova našu krotku čud I neka svuda, kud će zvuk joj stignut

Napunja borbom mirnu ljudsku grud. Tu gradovi su rada i slobode, U kojim ljudi, ko divovi niču, Iz sile gdje su rodili se snažni, Da svuda svietom svoju vjeru kliču. Gdje glas spoznanja pobjedu si slavi A praznovjerje slama ostri brid, Jer nužda slaže silu viek sa silom I stoje stalne kô na moru hrid.

Kad takva sila uz silu se složi, Tud proljeća će žarki svibanj biti Uskrsnuti će i narod i ljudi, Jer neće dalje svoje sudbe kriti. Tu mora ropstva bič i igo prestat, Pobjedit ljudskih jer će prava sjaj, I dignut se na ovoj strtoj grudi, Slobode naše novi naraštaj.

I neznam još — al' čutim kako svietom Sve staro gine, kao lapor kamen I kako se u neznamom životu Iz žeravice žarki diže plamen. I čovjek svaki ponosan na borbu, Sa svoga čela briše iga rug, I iza laži, zabluda i varka, U ljudski opet primljen bude krug.

A stići mora prvi svibnja danak, Što nikad nije jošte k nam stigo I bit' će krvav — što će svietu značit Da narod se je za slobodu dig'o. I popucat će okovi i lanci I svud' će orit odkupljenja klik; Što nakon pustog izmučenog boja Slobode vječne nikô osvjetnik.

A narod bit' će opet svoj u svome U borbi ga junačtva pjesma prati; Zaklikat' će orao slobode I neće više u svom lietu stati. I stići mora prvi svibnja danak, Koj' neće naći narod više strt; Jer srušio je sve tiranstvo zemlje I robstvu svakom vječnu zado smrt.

MAKSIM GORKIJ DELAVCEM VSEGA SVETA.

Čitali ste o teh modrih dejanjih ruskih mogočnežev; izvršili so hudodelstva, ki jim ni enakih v zgodovini človeštva in katerim ni najti dosti sramotnega imena.

Gotovo Vam je jasno, ako se Vam pripoveduje o ruski anarhiji, da je njen začetnik glava ruske vlade, slabotni in nezvesti Sergij Vitte. Pravijo, da vidè buržoazija Evrope in Amerike v njem odličnega državnika. Ako je to slično, tedaj žal meni, ki imam visoko mnenje o razumu in bistrovidnosti zapadne buržoazije, a ne morem razumeti, kako se more pripisovati talent in politični razum možu, ki uničuje deželo in jo sedaj prodaja po kosih. Kajti njegov namen, da zastavi ruske železnice tujim kapitalistom, se ne more imenovati drugače, kakor turška politika, katere nimajo na Ruskem niti kreteni za pametno.

Vlada tega Vitteja je očitno izzvala ruski narod, ko je poskusila izza 30. oktobra dati ruski revoluciji značaj anarhije, ko je ščuvala narod proti narodu, razred proti razredu; to bode sodba, ki jo izreče pošten in nepristanski zgodovinar o časih, v katerih živi sedaj moja domovina. Tisti pa, ki poreče, da je poskusila naša vlada pomiriti razburjeno deželo, bode lagal. Vse ravnanje vlade tekom meseca oktobra, novembra, decembra do današnjega dne je neprikrito skrunjenje premišljeno in da se je tako hotelo razdražiti narod na oboroženo ustajo, hoteči tedaj zatreti njegovo moč s silo vojske. To se je deloma tudi posrečilo tistim visoko stoječim peterburškim anarhistom, ki so hoteli zadušiti proletariat, preden bi se mogel organizirati za javen boj. Ustaja v Moskvi in v drugih mestih je bila potrebna posledica izživjočega ravnanja oblasti, ki so javno grdile postave in obljube manifestista.

Admiral Dubasov, ki je prišel v Moskvo s polno močjo generalnega gubernatorja, je javno izrekel, da smatra za svojo nalogo, vpostaviti avtokracijo, ki jo je omejil manifest z dne 30. oktobra; tukaj imamo virmoskovske ustaje.

Ali vlada se je kruto zarotila in težko jo bodo obremenile posledice te zmote. Razdejala je Moskvo s topovi; toda proletariat nima nepremične lastnine, nima hiš; vsled tega je trpel buržoa od topov. In ker cení svoje premoženje višje kakor čast in življenje je začel v svoji jezi sam postavljati barikade, ko je videl, da je izročila vlada njego-

SLOVENCEM IN HRVATOM
priporočam svojo
gostilno, dvorano za veselice in društ. zadeve.
Točim izborno pivo "Magnet", fina namizna importirana in domača vina, izvrstno žganje itd. Pri meni so le fine, unijske smodke na prodaji! —
JOŽE POLAČEK,
535 BLUE ISLAND AVE. CHICAGO, ILL.

POZOR! Slovincem in Hrvatom naznanjamo, da izdelujemo raznovrstne
OBLEKE
po najnovjšem kroju. Unijsko delo; trpežno in lično. V zalogi imamo tudi razne druge potreščine, ki spadajo v delokrog oprave — oblek. Pridite in oglejte si našo izložbo. Z vsem spoštovanjem
J. J. DVORAK & CO.
598-600 Blue Island Ave., Chicago.

vo premoženje z življenjem vred na pol pijanim in od vtudnjive službe razdraženim vojakom. Tedaj je bil meščan tisti, ki je zidal barikade in ne samo bojna četa revolucionarjev, ki ni imela niti dosti fizične moči. V poznejšem času, kadar se izve, kako malo je bilo število bojevnikov, se bode čudil svet, kako je mogla ta mala četa petnajst dni noč in dan nasprotovati tisočem vojakov, topništva, konjeništvu in infanteriji.

Ker se pa dandanes ne, gode več čudeži, bodo vsi pametni ljudje razumeli ravnanje malomeščanov ob času moskovske vstaje in izpoznalo se bode velikanski heroizem, ki ga je zmožen ruski narod.

Po moskovskih ulicah se je bojeval nagon sebeobrane z duhom izpoznanja. Prvi se je boril bestialno kakor ranjena zver; drugi, ki je živel v revolucionarstvu, se je bojeval kakor jukak, kakor mož, ki ga na-

vdušuje mogočni plamen ideala.

"Proletariat je premagan, revolucija je uničena!" — kliče radostno naše reakcionarno časopisje. Ali prezgodaj se raduje. Proletariat ni premagan, dasiravno so mu prizadete izgube; revolucija ga je okrepčala z novim upom, njegove vrste so se neizmerno povečale tekom teh dni. Revolucija je doživela mogočno moralno zmago nad buržoazijo, ki je morala jasno izpoznati, kdo spravlja na Ruskem anarhijo v življenje in v kakšne namene se vstvarja anarhija, ki pa je morala tudi izpoznati, kdo se bojuje proti anarhiji in za kakšne

Buržoazija je videla, da je proletariat branil svobodo, ki je potrebna tudi njej, svobodo, ki jo je narod izkupil s krvjo in katere ga je hotela oropati vlada.

Ruska vlada je izvojevala Pyrhovo zmago; s svojo slabostjo in z blazno bestialnostjo je odrinila

zmerne elemente daleč na levo in prepričan sem, da jih odrine še dalje na to stran.

Končna zmagá čaka na ruski proletariat, ker je v celi Rusiji samo proletariat duševno močan; ker ima edini zaupanja vase, je bodočnost samo njegova.

Trdim, da je ruska revolucija vstvarjajoče kulturno gibanje, da je le ona zmožna, rešiti Rusijo političnega razkosa. Trdim, da je buržoazija brezmočna in nezmožna za politično vstvarjanje, in trdim, da se peča edino z zavarovanjem svojih lastnih zajmov, ki nimajo ničesar skupnega z interesi naroda, da provocira anarhijo.

Vse, kar tukaj trdim, je resnično in to resnico potrjuje zgodovina, ako bode le roka zgodovinarjeva poštena in pravica njegova vera.

Zato slava proletariatu, ki gre na pohod, da obnovi celi svet! Živeli proletarci vseh dežel, ki so s svojim

delom vstvarili bogastva narodov in ki se sedaj trudijo, da vstvarijo novo življenje! Živio socializem, prava vera delavca!

Pozdrav bojevnikom, pozdrav delavcem vseh dežel! Vedno bodi z njimi zaupanje v zmago resnice, v zmago pravčnosti!

Živelo človeštvo, ki ga bratsko združujejo visoki ideali enakosti in svobode!

STARA TVRDKA NA NOVEM MESTU.

Dobro znana tvrdka z železno in pohištvo g. A. M. Kapsa, preje na zap. 12. ulici štev. 201—203, se nahaja sedaj v novih prostorih 543—545 Blue Island Ave., blizu 18te ceste.

Kakor preje, tako hoče tudi v naprej skrbeti, da odjemalci dobe dobro blago in postrežbo po zmerni ceni. Čenjeni odjemalci si zamorejo vsako sredo ogledati našo zalogo z označeno ceno. Pridite in pripeljite vse znanice! Vsak odkupnik dobi primirno nagrado.

Naše geslo ni, da bi čim preje obogateli, temveč, da kolikor možno ustrezemo našim odjemalcem ter jih kolikor mogoče zadovoljiti.

POZOR! SLOVENC! POZOR! SALOON

z modernim kegljiščem

Sveže pivo v sodčih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno.

Postrežba točna in izborna.
Vsem Slovencem in drugim Slovanom se toplo priporoča

Martin Potokar
564 So Center Ave., Chicago.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Zdravniška preiskava brezplačno — plačati je le zdravlilo. 647 in 649 Blue Island Ave., Chicago.
Uradne ure: Od 1 do 4 pop. Od 7 do 9 zvečer.
Izven Chicago živčeli bolniki naj pišejo slovenski

Košiček Bratje SALOON!

Dobro pivo, wiskey, likere, vino, izvrstne smotke in prigrizek.
Oglasite se na Centri!

Jože Sabath
advokat in pravni zastopnik v kazenskih in civilnih zadevah.

Pišite slovenski!
1317-1324 Unity Building
79 Dearborn St., Chicago, Ill.
Res. 5155 Prairie Ave.
Phone Drexel 7271.

Pozor! Slovenci! Pozor!

Vsim Slovencem naznanjam, da izdelujem — po vzoru stare domovine — najfineje

SMODKE.

Posebno viržinke so našle že mnogo čestilcev.

Naročite, zahtevajte in prepričali se boste! Kdor jih naroči 500 odpošljem poštne prost.

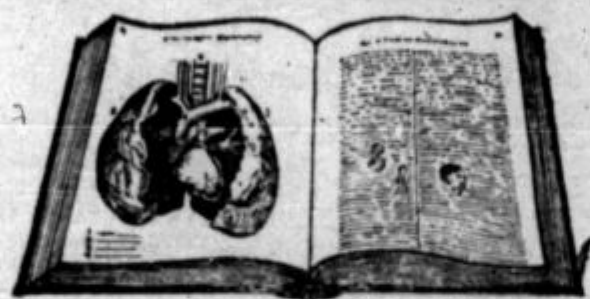
Z vsem spoštovanjem
Bahovec Bros., 567 So. Centre Ave., CHICAGO, ILL.

NI ČLOVEKA,

KATERI NE BI BIL ŠE ČITAL V ČASNIKI, ALI SLIŠAL PRIPOVEDOVATI OD LJUDI O VELIKEM ZNANJU IN SILNI ZDRAVNIŠKI SPRETNOSTI, S KATERO VSAKO BOLEZEN IN VSAKEGA BOLNIKA OZDRAVI SLAVNI

Dr. E. C. Collins M. I.,

ker je ta slavni professor edini zdravnik, kateri je napisal to prekristno knjigo „Zdravje“, s katero

Knjiga: ZDRAVJE.

je dokazal, da ni človeške bede, trpljenja ali bolezni, katere bi on popolnoma in temeljito ne poznal.

Zatoraj! Rojaki Slovenci, mi Vam priporočamo, da se, ako ste ne- močni, slabi ali bolni, obrnete edino le na **Dr. E. C. Collins M. I.,** ker Vam on edini garantira, da Vas v najkrajšem času popolnoma ozdravi, bodi si katere koli notranje ali zunanje telesne bolezni, kakor tudi vsake:

Tajne spolne bolezni moške in ženske.

Ozdravljen. Reumatizma in kronične bolezni želodca.

Ozdravljena glavobola, belega toka in bolezni notranjih ženskih organov.

Ozdravljen: kašlja, slabine in jetike.

Ozdravljen: živčne bolezni, pokvarjene krvi in izpadanja las.

Mark Lepetich
Olga, La.

Alojzija Slama,
Clarkson, Nebr.

Janez Zafakovec,
Box 86 Butte, Mont.

John Krnač,
Box 14 Connorville, O.

Poleg teh imamo na razpolago še na stotine pismenih zahval, katerih pa radi pomnakanja prostora, ne moramo tu priobčiti.

Rojaki! Predno se obrnete na kakega drugega zdravnika ali zdravniški zavod, pišite po knjigo **zdravje** ter pismu priložite nekoliko znamk za poštino, nakar Vam takoj dopošljemo to knjigo zastonj. V knjigi najdete natanko opisano Vašo bolezen in nje uzroke in kadar Vam je vse natanko znano, boste lažje natanko opisali svojo bolezen in čim gotoveje ozdravili.

V VSAKEM SLUČAJU toraj natanko opišite svojo bolezen, koliko časa traja, koliko ste stari in vse glavne znake in to v svojem maternem jeziku, ter pisma naslavljajte na sledeči naslov:

Dr. E. C. COLLINS

MEDICAL INSTITUTE,

140 West 34th Street,

NEW YORK, N. Y.

Potem smete biti z mirno dušo prepričani v kratkem popolnega ozdravljenja.

Zavod Dr. E. C. Collins-a je odprt od 10 ure dopoldne do 5. popoldne.